

TRIBUNA

REDACȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL
pentru Austro-Ungaria:
1 an 20 cor.
6 an 10 cor.
1 an 5 cor.
1 lună 2 cor.
— de Duminică pe an 4 cor.
— pentru România și străinătate pe an
40 franci.

Manuscrise nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

INSERTIUNILE:
de un șir garmond: prima dată 14
banii; a doua oară 12 banii; a treia
oară 8 b. de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502

Scrisori nefrancate nu se primesc.

Consulii să veghieze!

Din îmbrățișarea kosuthistului Thaly cu primul-ministru Tisza se desvăluie o situație prielnică tutuor aspirațiilor maghiare. Pentru că deși obstrucționistii n'au învins, ei au prins însă putere vedând că, la un moment dat, pot ține pe loc ori-ce desbatere și pentru a-l deslega, trebuie să li-se dea concesii însemnate. Din parte-i guvernul a ieșit din luptă tare, așa că pe lângă cele-ce Tisza a cucerit deja *pe teren militar* pentru Unguri, el se prezintă acum la Viena cu o autoritate și mai mare, ear în jos este stăpân cum n'a prea fost alt ministru presilent. Nici chiar tatăl său. Acela a scos din parlament numai naționalitățile, Tisza István a găsit însă leac și pentru — obstrucționistii unguri.

Va să zică și în sus și în jos va pute face mult pentru — Unguri.

Să nu ascundem lucrurile: asta una așa este, Tisza și întreg neamul unguresc a ieșit tare dintr-o situație pe care toți o judecam *nu-se poate mai gravă* pentru țeară în genere și pentru Unguri în special.

Fată de ce noi Români și peste tot, naționalitățile, avem astăzi o poziție mult mai grea de cât nainte cu o săptămână. Intre guvern și opoziție și dară va fi o răfuială, asta n'are să-i slăbească pe Unguri, ci Tisza după ce își trece prin Cameră proiectele mai urgente, de interes general, va veni cu alte proiecte, *în cari în primul rând*

va ținti la întărirea Ungurilor. Să ne aducem numai aminte de promisiunea ce s'a făcut când s'a anunțat *reforma electorală*, și mai ales să nu uităm *ancheta lui Berzeviczy* și cele-ce au ieșit la iveală cu acel prilej.

Se va face adică o lege electorală care deși nu va pute să ne știrbească mai rău, va cuprinde însă, după toate probabilitățile, mijloace de *a-i favoriza pe Unguri*, ceea-ce au cerut unisono toate partidele. Tot așa Berzeviczy are deja gata planul cum să impună mai riguros studiul limbii maghiare pe toate terenurile și cum să dea lovitură de grație învățământului confesional care mai susține duhul în naționalități.

Ce câștigă deci Ungurii dintr-o situație care s'a schimbat în favorul lor, noi trebuie să contrabalansăm printr-o luptă de apărare bine condusă, dovedindu-ne cu pricepere politică, însulești numai și numai de sentimentul național și cel al datoriei pentru neamul în obidă.

Epoca ce s'a deschis prin împăcarea partidelor ungurești noi să o folosim așternându-ne pe lucru, începând acțiunea politică în comune și ducând-o până sus, la organizarea în vederea intrării noastre în Dietă, de unde mai cu efect și mai liber se poate apăra dreptul cetățenesc și cel național.

Nu vom zice: alegeri și așa n'au să fie în curând, la ce să ne mai framântăm? Ci vom începe chiar d'acum activitatea noastră,

ca viitoarele lupte mari, ce vom avea de dat, să ne găsească gata.

Cei, căror li-s'a dat indemnizare și chiar mandat imperativ să organizeze pretutindeni *uniform* partidul național, sunt dator să dea samă cât mai curând de cele ce au lucrat și dacă au omis să lucre după-cum s'au angajat, să știm și asta și să luăm măsuri în consecință.

Căci dacă nu ne vom ști organiza în decursul epocii ce s'a deschis d'o săptămână, dacă până la viitoarele alegeri nu ne vom fi precizat situația și în privința alianței cu naționalitățile, Ungurii ne vor găsi așa de slabi, în cât nimic nu-i va putea indemnă să ne dea nici cea mai mică atenție.

Impăcarea dintre partidele maghiare și astfel amânarea alegerilor numai așa va fi pentru noi un noroc, dacă până se organizează puterea de stat și partidele șoviniste, ne vom ști și noi strânge rîndurile. Altfel desastru nemai pomenit ne așteaptă.

Fată de ce: între Români elementele mai combative au contat pe o disolvare apropiată a Dietei, când alegerile, fără îndoială, erau să-i învrajească rău pe Unguri, ear naționalitățile în astfel de situație reușeau mai lesne. Cum s'au schimbat însă lucrurile, elementul șovinist d'aci încolo are să fie tot mai agresiv și dacă ne surprinde nepregătiți, vai de noi.

Consulii să veghieze deci!

Academia Română.

Raportul asupra lucrărilor făcute în anul 1903—1904

Publicațiunile Academiei. — Sub privegherea secretarului general, s'au publicat în cursul anului trecut:

Analele Academiei. — Tomul XXV: Partea administrativă și desbaterile anului 1902—1903.

Memoriile secțiunii literare și ale celei științifice.

Tomul XXVI: Partea administrativă și desbaterile anului 1903—1904 s'a tipărit fascicula I. Mai rămân a se tipări Memoriile secțiunilor literare și științifice din acelaș an.

Din Discursuri de recepțiune s'a imprimat fascicula XXV (discursul dlui Ștefan C. Hepites și răspunsul dlui Prof. Dr. Felix).

Dictionarul limbii române este una din grijiile cele mai adânci ale Academiei, care prin comisiunea aleasă din sinul ei urmărește cu interes neadormit mersul acestei însemnate lucrări. Dl A. Philippide, ajutat de cei patru colaboratori ai săi, depune cea mai încordată activitate la redactarea materialului adunat. Dinsul a luat cunoștință de discuțiunile urmate și de hotărîrea luată în sesiunea trecută și în consecință a oprit redacțiunea la vorba copios începând revisiunea părții redactate spre a o putea da la tipar; astfel comisiunea speră ca chiar în decursul acestei sesiuni să vă poată prezenta un fascicul tipărit; în scurt timp apoi se va tipări întreaga parte redactată cuprinzând literele A—B—C.

Starea lucrărilor bibliografice cu cari a fost însărcinat dl I. Bianu, Bibliotecarul Academiei, este următoarea:

Din bibliografia românească veche, 1508 până la 1830, s'a terminat de tipărit volumul I, cuprinzând descrierea cărților publicate între 1508 și 1716. Volumul este însoțit de două indici cari ușurează ce cătările. Materialul pentru vol. II. (1719—1830) este aproape în întregime pregătit, iar tipărirea lui va începe îndată după închiderea acestei sesiuni.

Din Catalogul manuscrisurilor românești s'au tipărit coalele 24—37 (paginile 368—592), cari cuprind descrierea a 86 manuscrise. (Numerele 166—267). Tomul I. se va termina cu descrierea manuscrisului nr. 300 și va încheia cu indicele necesare anunțate la începutul publicațiunii.

Din publicațiunile fondului Vasile Adamachi se află în curs de tipărire tomul II.

În sesiunea trecută Academia a decis — după propunerile secțiunii istorice — să se tipărească sub îngrijirea dlui D. Sturdza, Documentele relative la domnia lui Alexandru Ioan I. Cuza (1859—1866) în publicațiunile fondului Princesa Alina Știrbel, ca o continuare la Actele și documentele relative la istoria Renașterii României (1853—1859), apărute în aceeași serie de publicațiuni. În decursul anului expirat, de puțină a se organiza și pune în această publicațiune. Se speră însă că în anul viitor, de odată cu terminarea tipăririi tomului final de indici al publicațiunii sfîrșite, să poată începe și aceasta, destinată a o continua și a o duce până la începutul actualei binecuvîntate domnii.

După propunerea secțiunii istorice, s'a mai hotărît asemenea în sesiunea trecută, la 29 Martie, să se înceapă sub privegherea bibliotecarului Academiei, tipărirea documentelor istorice interne scrise în limba română și aflătoare în colecțiunea Academiei. Această publicațiune, avînd să fie făcută de personalul bibliotecii, nu a putut începe să se tipărească în anul trecut, din cauză că în acest an biblioteca s'a îmbogățit cu o mulțime de tot neobișnuită de manuscrise și documente și personalul acelei părți a bibliotecii a fost ocupat tot anul cu orînduirea și catalogarea aceluși bogat material.

Publicațiunea Hurmuzaki și cercetări istorice. — Din cauza restrîngerii cheltuielilor Statului, subvențiunea acordată Academiei pentru aceste publicațiuni istorice a fost redusă de câțiva ani la 10.000 lei. Din această cauză s'au întrerupt de ocazată cercetările și procurările de copii de prin arhive străine, restrîngîndu-se lucrarea la tipărirea documentelor adunate cari în mare număr stau și își așteaptă rîndul tiparului.

Volumul XII, cel din urmă tipărit, cuprinde 1872 documente inedite, aflate și decopiate de dl profesor N. Iorga, membru corespondent al Academiei, din arhive străine, în cea mai mare parte austriace, privitoare la Mihai-Vodă-Viteazu și la familia lui.

Dl Vladimir I. Ghica, ca și în anii trecuți, a trimis și în acest an câte-va copii de pe documente interesante din arhivele Romei; textul profesorii de credință a lui Grigorie-Vodă-Ghica convertit la catolicism la Viena în 1667; extrase din notele de călăorie ale Colonelului Moret de Blarenberg, care a însoțit pe Alexandru-Vodă-Ghica

Dela Nădlac.

Din isvor autorizat aflăm că dl Dr. Nagy Sándor solicită voturile Românilor din cercul Nădlacului și pentru a-și asigura acest sprigin, se provoacă la prietenia sa cu Dr. Ioan Suciu. Ba merge până să-și manifeste dragostea pentru programul politic dezvoltat de Dr. Suciu.

Nu admitem că se vor găsi Români cari să creadă în simpatia kossuthistului pentru programul naționalităților, când se știe îndeobște, că *partidul kossuthist ne este cel mai mare dușman*. Oare nu Kossuth scrisese că numai acelor Români să li-se dea drepturi electorale, cari știu scrie și vorbi bine ungurește?!

Este deci și din partea kossuthiștilor din Nădlac o apucătură electorală când se provoacă la dragostea lor pentru naționalități și relațiile personale, ori cari ar fi ele, între dl Dr. Suciu și Dr. Nagy, n'au să determine lupta electorală. În privința asta doar Dr. Suciu a dat cea mai strălucită dovadă când a refuzat ori-ce pact cu kossuthiștii, ba nici de vorbă n'a stat cu esmislul lor.

Protestăm deci ca prin apucături electorale să încerce cine-va a-i ademeni pe alegătorii români, și nu din partea fruntașilor români li-se va da sfatul să tragă la carul kossuthist.

Calea Românilor este indicată prin epistola deschisă ce li-s'a adresat. Asta s-o aibă toți de cinosură.

Mobilizare.

Mai ales de când s'a pornit războiul ruso-japonez, se vorbește des și tot cu mai multă siguranță despre *mobilizarea* armatei austro-ungare, a unei părți, se înțelege.

Știrea de câte-ori a fost dată în publicitate, tot de atâtea-ori a și fost desmințită. Asta însă nu va să însemneze că e lipsită de adevăr. Se știe doar, că nici un stat nu bate toba înainte de a întreprinde vre-o acțiune militară.

De astă-dată se vorbește chiar cu oarecare precizie. E vorba anume ca armata monarhiei noastre să intre și să ocupe întreg sandjagul Novibazarului ducându-se peste Mitrovitza până la Salonichi, pentru a-și crea astfel basă întru a regula definitiv chestia balcanică.

Ce-o fi adevărat în toate acestea, vom vedea. De-ocamdată e cert numai un lucru: presa opozițională maghiară începe deja să combată ca Austro-Ungaria să se hasardeze în Balcani, nevrând ca să curgă nici o picătură de sânge unguresc pentru Balcani. Destul a fost cu jertfele în Bosnia.

Dar parcă Ugron vorbise mai cu putere despre rolul monarhiei noastre în Balcani. Și chiar acum »Budapesti Hirnap« scrie despre imperiul maghiar care să-și aibă sfera de influență în — Orient.

Cred însă patrioții că asta s'ar putea ajunge numai rostind frase bombastice?

Mari demonstrații în Budapesta.

Budapesta, 15 Martie.

Ca de regulă, serbarea de azi s'a terminat cu demonstrații mari. Pe pieța Petöfy s'au ținut adică vorbiri, declamări etc. de unde publicul a plecat spre strada Koronaherczeg. Poliția s'a opus însă, spunând că aranjatorilor nu li-s'a dat permisie a conduce convoiul p'acolo. D'aci supărare mare. În fața convoiului venea tocmai un car mare plin cu cărbuni. Iubilanții (?) și-au umplut buzunarele cu cărbuni și au început să bombardeze vitrinile din strada Kossuth Lajos, Kerepesi și Erzsébet körút. Au făcut pagube mari îndeosebi la societatea Yost din palatul New-York.

Între altele, au spart și ferestrele locuinței artistelor Blaha Lujza și Hegyi Aranka.

Poliția abea târziu a putut restabili ordinea. Au fost duși la poliție 19 demonstranți, între cari și 2 actori! I-a eliberat însă pe toți după ce au spus cine sunt.

DIN REICHSRAT.

Ședința de ieri din Reichsrat a constat numai din votări nominale. Președintele deschizând ședința la orele 12, anunță actele întrate, între cari și interpelațiunea lui Rizzi referitoare la tractarea brutală a universitarilor italieni cu ocaziunea demonstrațiilor dela universitatea din Viena. După-ce întratele au fost citite ceea-ce a consumat timp de 3 ore și jumătate, a venit șirul propunerilor, asupra cărora s'a cerut votare nominală. Cehii, Italianii, Slavii de sud a părăsit sala, ca dieta să fie incapabilă de a aduce deciziune.

La finea ședinței cehul Skala cere esmiterea unei comisii de imunitate în afacerea sa cu Wolf din ședința trecută, căci acesta a făcut unele declarațiuni ofensatoare la adresa sa.

Deputatul Malik cerând cuvântul, cește un act, dar așa de încet, încât nu se aude nimic. Președintele îl provoacă să cetească cu voce mai naltă, ceea-ce Malik nevoind să împlinească i-se detrage cuvântul în mijlocul protestelor sgomotoase ale pangermanilor.

Ședința se ridică la orele 6 și jum.

Din Dietă.

— 14 Martie n.

În ședința parlamentară de Luni s'a continuat cu desbaterea asupra proiectului de indemnitate. După pacea din săptămâna trecută, camera ear a ajuns în ogașul vechiu, devenind un automat viu, când liberalii nu făceau altă decât votau, ear opoziții își exprimau mereu tradiționala neîncredere față de guverne.

Întreaga ședință a decurs în jurul proiectului, ministrul președinte abia la finea ședinței a ajuns la cuvânt, comunicând camerei planul său de muncă viitoare.

La proiect a luat primul cuvânt oratorul partidului poporal, canonicul Csernoch János. Csernoch pretinde menajare la încășarea dărilor, arătând că interese de întârziere nu este permis să se pretindă. Cu privire la indemnitate de

în vara anului 1837, când dimpreună cu Mihai-Vodă Sturdza au mers la Silistria de s'au închinat Sultanului; și extrase din cartea Eduard Grenier: En Moldavie.

Biblioteca. — Biblioteca Academiei, prin creșterea colecțiilor și prin organizarea serviciului ei, a ajuns un mare atelier de cea mai mare însemnatate pentru progresul studiilor și cu deosebire pentru cercetările istorice asupra trecutului neamului nostru.

Iată care a fost frecuența în cele două săli de lucru: a cărților tipărite și a manuscriselor și documentelor: în acest an 28.145 volume tipărite au fost comunicate la 7353 cititori și 654 volume au fost împrumutate acasă la 51 persoane; 887 cercetători au consultat 2.479 volume manuscrise, iar 301 au consultat 16.261 documente, și în fine 87 au consultat 644 volume cărți vechi românești dintre 1508—1830.

Cele mai însemnate daruri făcute colecțiunile științifice ale Academiei în 1903 sunt următoarele:

Dela casa M. S. Regelui s'au primit în dar drept continuare volumele XXVII—XXIX din publicațiunea Politische Correspondenz Friedrichs des Grossen.

Ministerul instrucțiunii publice, văzând însemnatatea cea mare ce au dobândit colecțiunile și buna organizare pentru păstrarea, creșterea și folosirea lor, a trecut — precum este cunoscut — în grija Academiei colecțiunile pe care le avea în biblioteca statului din capitală. Ministerul a continuat și în anul trecut lucrarea sa. Astfel sau adus și dat în grija Academiei însemnate colecțiuni culturale, spre a putea a fi și ele puse aici la în-

demana publicului, care se ocupă cu cercetări istorice și de limba românească. Inceputul a fost făcut în anul 1902, când o prețioasă colecțiune de manuscrise, care se aflau la seminarul central, a fost incorporată la biblioteca Academiei.

În cursul anului trecut s'a dispus a lua dela muzeul de anticități cărțile, manuscrisele și documentele istorice și s'au încorporat și ele la colecțiunile Academiei. S'au adus astfel 772 documente istorice, 788 volume manuscrise, dintre care 249 românești, 246 grecești, 229 slavone, 12 orientale, 19 latine, 14 în limbi moderne, 10 psaltichii, și 166 cărți tipărite. — Tot cu autorizațiunea ministerului, dl I. Bogdan a adus o liturghie slavonă, găsită în mănăstirea Secul, asupra căreia d-sa ne a citit-o notiță în ședința dela 22 August.

Dela ministerul instrucțiunii publice s'au mai primit în dar 2 manuscrise, aduse de dl Iorga dela mănăstirea Câmpu Lung: Lésvitza din 1786 și Învățăturile lui Eftem Sirul; iar dela administrația casei bisericii ni s'au trimis 128 cărți vechi românești, grecești și slavonești; 35 volume manuscrise românești și 4 volume de psaltichie cu text grecesc, aflate la mănăstirea Ghighiu din Prahova.

Afară de acestea Academia a mai primit numeroase donațiuni de acte și documente, scrisori, fotografii, colecțiuni etc.

Concursurile premiilor. — În această sesiune generală sunt de acordat 3 premii pentru opere publicate și 4 pentru lucrări cu subiecte date.

La concursurile acestor premii s'au prezentat publicațiunile și lucrările următoarea:

1. La Premiul Năsturel Herescu de 4.000 lei, ce este a se decerne unei cărți scrise în limba

română, cu conținut de ori-ce natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Noemvrie 1902 până la 31 Octomvrie 1903 s'au prezentat 9 diferite publicațiuni.

2. La Premiul Statului Lazăr de 5.000 lei destinat a se acorda unei cărți scrise în limba română, cu conținut științific, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate de la 1 Noemvrie 1901 până la 31 Octomvrie 1903, s'au cele mai însemnate invențiuni științifice, făcute dela 1 Noemvrie 1901 până la 31 Octomvrie 1903 s'au prezentat 8 diferite scrieri.

3. La premiul Adamaki pe 5.000 lei (divisibil), ce este a se da unei cărți scrise în limba română, cu cuprins moral de ori-ce natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate de la 1 Noemvrie 1902 până la 31 Octomvrie 1903, s'au prezentat 20 diferite publicațiuni din cari relevăm. Hodoș (Constanța), Aur!... Dramă în patru acte, București 1903 — și N. Colescu (George D.). Parlamentul român, 1866-1901, București 1903.

4. La premiul Alexandru Ioan Cuza de 10.000 lei, dimpreună cu procentele acestei sume dela 1891, care era a se decerne celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra subiectului Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor, nu s'a prezentat nici o lucrare.

5. La premiul Statului Eliade Radulescu de 5.000 lei, destinat să se dea celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra subiectului Epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu, nu s'a prezentat asemenea nici un manuscript.

clară, că nu poate vota proiectul din motiv de neîncredere față de guvern. Această neîncredere măturisită de partidul său și la venirea la guvern a contelui Tisza, isvorește din trecutul politiceste compromis al președintelui de consiliu.

După Cernoch a vorbit independentistul *Holló Lajos*, care a zis, că întreg sistemul de guvernare al lui Tisza este o copie fidelă al aceluia introdus de Tisza Kálmán, ba este și mai rău, de oare-ce sistemul său este un mijloc bun de a pregăti calea spiritului generalului Heissler, care a zis că cu maghiarii nici-odată nu s'a putut ajunge la înțelegere cu buna ci numai cu violență. Nu votază de asemenea îndemnită. După *Holló* a vorbit *Bedőházy János*, și poporalul *Kovács Pál*, primul în spiritul lui *Holló*, al doilea în spiritul lui Cernoch. În urmă anunță președintele, că casa magnaților a admis proiectul pentru recruți pe anul 1904.

Abia acum a ajuns ministrul president la cuvânt pentru a-și expune planul său de muncă, care ar consta din proiectul pentru recruți pe anul 1904, proiectul pentru budget pe anul expirat, proiectul referitor la fundațiunile militare maghiare, apoi provizorul cu Slavonia și convențiunea comercială cu Italia.

După asta ședința se ridică la 2 ore.

Telegrame.

Perdere Port-Arthurului.

Londra, 16 Martie. Din isvor japonez și chinez se dă știrea că Port-Arthurul a fost într'atâta ruinat de Japonezi, încât *Rușii se gândesc să-l părăsească*. După o telegramă primită aici, edificiul băncii noul, cartierul militar și alte multe case sunt într'atâta stricate de gloanțele japoneze, încât nu mai poate locui nimeni în ele și peste tot, locuitorii n'ar mai putea suporta o nouă bombardare.

«Standard» primește din Cifu știrea că orașul nou este în flăcări, ear «Daily Telegraph» are știrea că docurile și porturile Port-Arthurului sunt ruină ear arsenalul a fost total nimicit.

6. La premiul Adamachi de 5.000 lei, destinat să se acorde cele mai bune lucrări scrise în limba română asupra subiectului: Istoria poeziei lirice la Români până la Alexandri, nu s'a prezentat iarăși nici o lucrare.

7. La premiul Alexandru Bodescu de 1.500 lei, dimpreună cu 1.000 lei dăruiti de dl Kalinderu, ce este a se decerne celei mai bune lucrări scrise în limba română cu subiectul: Monografia economică, statistică și socială a unei comune rurale din România și a unei comune rurale românești de peste graniță. Monografia situațiunii economice a câte 3 familii de țaran, fruntaș mijlocăș și codaș luate din cele două comune, în total șase familii, s'a prezentat un manuscris cu devisa: Cunoaște-ți țeara.

8. Premiul I. Lecomte du Nouy nu s'a acordat în acest an, fiind-că comisiunea iustituită la școala de bele-arte din Iași a arătat că desenele prezentate de concurenți nu au avut o valoare artistică și că nici unul nu a meritat premiul.

Acesta este, pe scurt resumat, interesantul raport al d-lui D. A. Sturdza.

Raportul mai cuprinde o parte relativă la administrarea legatelor cu destinație specială, adică privitoare la întreținerea diferitelor institute de cultură înființate și administrate de Academie.

Londra, 16 Martie. Din Tokio s'a primit știrea că **Rușii au părăsit Port-Arthurul**. Aceasta de teama să nu li-se taie dinșpre uscat drumul de retragere și mai ales că nu se mai simțese destul de tari pentru a mai apăra cetatea.

Rușii ar fi părăsit cetatea anume în noaptea de 11 Martie; nu sunt însă știți dacă Japonezii au și intrat în urma lor în Port-Arthur.

Belgrad, 15 Martie. Nu este adevărat, că Turcia și Serbia au încheiat convențiune, dar s'a ajuns a crea în urma altitudinii locale a guvernului sârb, ceea-ce ajută foarte mult realizarea reformelor în Macedonia, un raport de pretenție între Serbia și imperiul turc. Tot așa nu există nici o convențiune între Bulgaria și Turcia; însă Begul Aligeru a făcut promisiune în privința împatrierei și acordării amnestiei exilaților și a redeschiderii școalelor închise de către autoritățile turcomene, dacă Bulgaria va împedece formarea bandelor și se va obliga la persecutarea revoluționarilor. Acest acord dintre Aligeru și Nacievici este numai până atunci obligator, până când ambele partide îl respectă. Sultanul este decis a restabili ordinea în Macedonia și a susține pacea de și corpul ofiteresc turc dorește războiul.

Be-lin, 15 Martie. Guvernorul în Africa germană de sud-vest a cerut încă un detașament de 800 călăreți pentru oprimarea secesiunii tribului Herero. Împăratul a ordonat să plece în Africa de urgență un regiment equestru.

Berlin, 15 Martie. Știri sosite din *Lisabona* anunță desupra mari tulburări, cări amenință să ia un caracter revoluționar. Prăvăliile sunt în mai multe orașe de provincie închise.

Sofia, 15 Martie. Guvernul a abzis la 13 Martie convențiunile comerciale existente.

Berlin, la 15 Martie. «Berliner Tageblatt» scrie, că Japonia cearcă zadarnic un împrumut de război, pentru-că băncile nu sunt îndestulite numai cu garanța acordată de guvernul japonez, ci pretind garanța și a altor puteri.

New-York, la 15 Martie. În congres deputatul Pennsylvaniei, Adams a prezentat un proiect, conform căruia anual numai alor 80.000 emigranți li-ar fi permisă debarcarea în America. Toți aceia, cari ar trece peste acest număr, autoritățile de imigrare simplu ar avea să-l refuze. Dar proiectul n'are prospecte de a fi trecut prin congres.

Tokio, 14 Martie. Marchizul *Ito*, care are misiunea a duce autograful domnitorului său împăratului Coreean, a plecat deja mergând mai întâi în Kobebo. La gară a fost așteptat de autoritățile civile, aclamat fiind de o imensă mulțime de popor.

Londra, la 15 Martie. Conform unui raport al lui Standard sosit din Tokio, guvernul rus a asemnat prin ministrul plenipotențiar rus din Seul 2000 jeni pe scama Crucii-roșii japoneze. Prin acest fapt guvernul rus voește să-și exprime mulțumita pentru serviciul Crucii-roșii japoneze făcut Rușilor.

Belgrad, 16 Martie. *Scupcina*. Ministrul finanțelor făcând o expunere a situațiunii financiare, relevă că evenimentele dela 11 Iunie anul trecut se datoresc relei administrațiuni a regimului de atunci. Schimbarea politică care a urmat, ar putea fi scuzată în fața lumii numai dacă Serbia poate să se ferească de ruina financiară prin stabilirea echilibrului bugetar.

În altă ordine de idei, ministrul finanțelor a declarat că mărirea bugetului războiului este necesară în vederea situațiunii politice din afară. În caz de complicațiuni războinice, po-

porul va trebui să fie gata de a face sacrificii și mai mari.

În chestiune de soluțiune, ministrul finanțelor spune că a se acoperi deficitul bugetare prin împrumuturi, ar fi a cădea în greșala primejdiasă din trecut.

Războiul ruso-japonez.

Despre lupta pe mare din 10 Martie și bombardarea fortului Port-Arthur este un raport oficios, pe care l'a trimis admiralul *Togo* la Tokio. Din raportul lui *Togo* rezultă, că Rușii au avut pierderi cu mult mai însemnate în lupta și bombardarea din urmă, de cât cum au raportat admiralii *Alexejev* și *Makarov*. În lupta marină, după-cum raportează admiralul *Togo*, s'a scufundat nu 1, ci 2 torpiloare rusești și mai multe fregate au fost atinse, până când între vapoarele japoneze nici unul n'a rămas în incapacitate de luptă, cu toate că admiralul rus *Makarov* a afirmat, că un torpilor japonez s'a scufundat ear un înecucător a suferit grave leziuni. *Makarov* a anunțat, că bombardamentul Japonezilor n'a pricinuit pagube mai însemnate nici în oraș, nici în forturi. *Togo* însă zice, că asediul Port-Arthurului a fost cu succes și totodată confirmă alte telegrame lucrul, că bombardarea a cauzat mare pagubă nu numai în oraș, ci și în forturi. Bombele Japonezilor cădeau des și pe împrejurimea portului, ear două obuzuri de tun au nimicit și pe «Retvizan», a cărui doi oameni, după-cum a anunțat o telegramă, au fost omorâți. După un asediu de 5 ore flota japoneză s'a retras pe marea liberă; probabil, că în golful insulei, pe care a ocupat-o mai zilele trecute.

Interesantă e între știrile de astăzi și telegrama, că Rușii se concentrează în peninsula Liaotung lângă *Fu-cin*. *Fu-cin* este în partea de vest a peninsulei, nu departe de Port-Arthur și Rușii după toate probabilitățile de-aceia își concentrează trupele aci, fiind-că voiesc să împedec debarcarea Japonezilor.

Paris, 14 Martie. Un vapor englez, care a sosit din Port-Arthur la Cifu anunță următoarea dela Port-Arthur: «Retvizan» a fost atins de 2 ghiulele de tun ale Japonezilor. Casa generalului *Volkonski* a fost total pusă la pământ. Bateriile a 2 forturi rusești au amuțit. La forturile de pe uscat lucrează mai multe mii de lucrători chinezi.

Londra, 14 Martie. Corespondentul ziarului «Daily Mail» anunță cu datul de 10 Martie din Niucivang următoarele privitor la ultimul asediu al Port-Arthurului: Astăzi au sosit din Port-Arthur nevestele mai multor ofiteri ruși, cari au povestit lucruri interesante despre Port-Arthur. După spusele lor, flota japoneză a cauzat multe pagube. În oraș, port și forturi au căzut cu totul 38 oameni și 100 au fost răniți. Flota rusească a fost în decursul asediului în port, dar n'a răspuns la focul dușmanului. Au mai povestit femeile, că între ofiterii de uscat și de marină din Port-Arthur domnește o demoralizare foarte mare și cei de uscat acuză pe marinari cu lășitate și neputință. Între munițiile pentru tunurile cele mari se arată deja mare lipsă și lucrul acestuia se poate atribui, că tunurile flotei rusești au tăcut în tot timpul bombardării. Vaporul «Retvizan» a fost în sfârșit cu mare greutate ridicat și dus în portul interior. Inginerul englez *Gilchrist*, care a comandat acest lucru, e încă aci și Rușii nu voiesc să-l lase a pleca, căci mai au și după aceasta lipsă de serviciul lui.

Știri primite prin poștă.

Resultatul războiului ruso-japonez e indoeleptic; ceea ce e sigur este de ocamdată intensitatea luptelor, care vor fi înverșunate. Amândouă părțile beligerante se caracterizează prin puterea lor de voință și acțiune. Amândouă trebuie să se înverșuneze lucruri mari decisive. Trebuie să meargă înainte, căci înapoi nu mai pot da. Aci nu mai e vorba de compromisuri, de cedări, de marginiri. Marile scopuri politice urmărite impun desfășurarea tuturor forțelor militare. Și nu e chestia numai de interese de cea mare vitalitate; și simțimintele sunt sgândărite, aprinse. Rusia face acum pe statul iubitor de pace, pe pionerul culturii europene și în tot cazul a rămas foarte înapoi cu înarmările. Dar dacă ar fi în adevăr așa de iubitoare pe pace cum se laudă n'ar urmări scopuri care nu se pot realiza de cât prin război. Ea a terorizat pe China și a ținut pe America și pe Anglia cu promisiuni pe care nici o dată nu s'a gândit să le îndeplinească. Dar Japonia nu e de loc China; ea posedă puterea de voință de a deveni stat tînăr, puternic și cu viitor...

Intensitatea luptei nu va influența durata ei. Amândouă statele îndeosebi Rusia, posedă așa zise rezerve puternice strategice, care întregesc mereu forța primelor rinduri și le țin intacte... Linile de operațiune sunt din ambele părți întinse. Prestigiul celor două state atârna de energia și de rezistența în conducerea războiului. Succesele și nesuccesele vor alterna. Statele neutre, ori-cât s'ar lănda, n'au interes să localizeze de vreme războiul, și cele ce ar avea vre-un interes sunt paralizate prin curente contrarii...

În ce privește rezultatele războiului ori-cât de grozav ar fi acesta, până la extrem lucrurile nu vor merge. Va fi mai curînd un dezastru financiar de cât unul politic. Rusia nu poate fi lovită în inimă. Puterile maritime vor feri pe Japonia de o catastrofă. Ea știe aceasta și de aceea pașeste atât de fără grijă, atât de culezător înainte.

Intensitatea luptei va fi însoțită de lungă ei durată; totuși ținta însăși a războiului va fi și va rămâne mărginită.

Strategia japoneză în N.-Ostul Coreei. „National Zeitung“ explică de ce Japonezii au debarcat în baia Plaksin, la Șongsin. În apropiere de baie e orașul Kilgiu, care e foarte vizitat de pescarii de heringi din Japonia, de-asemenea e stație a vapoarelor japoneze care circulează în timp de pace de la Gensan la gura fluviului Tumen. Kilgiu vinde piei, aramă și cânepă. Japonezii știu că în Aprilie se topește zăpada, foarte repede, căci e caldura ca la noi în Iunie și începe nepregătita. Atunci partea de jos a lalului nu poate fi trecută. Dimpotrivă cursul de sus al lalului și cel de mijloc, acolo unde cîrpește spre sud, adică înainte de a fi primit cei 12 afluenți ce-l vie din munții Hang-pe, poate fi trecut ușor, chiar și primăvara. Calea comercială de la Kilgiu la Mao-er-san, are de trecut numai peste o înălțime neînsemnată și e foarte umblată primăvara. De acolo Japonezii pot ataca aripa stîngă a Rușilor, dacă ar încerca să treacă peste cursul mijlociu al lalului în Mai; dar tot odată ar putea pătrunde în Mangiuria până la Kirin, capitala comercială a Mangiuriei, în valea de sus a fluviului Zungari.

Rușii au înțeles primejdia și de aceea au trecut Tumenul la Hunciu, cu gând de a înainta prin Hoinion și Kengson spre Kilgin. O ciocnire în această parte e deci de așteptat.

Din altă știre am văzut că Japonezii ar fi în spatele Rușilor, adică s'ar fi coborît până la Ciozan; așa că e probabil că și corpul debarcat la Gensan a înaintat prin a eastă regiune.

Atacul Vladivostocului. După corespondența navală al ziarului „Standard“ bombardarea Vladivostocului arată că nu întreagă flota au început acțiunea, cum s'a crezut la început.

Comandantul rus zice că au fost șapte vase; dar după o agenție italiană n'au fost de cât trei plus cuirasatele Kasuja și Nisshin cumpărate de curînd republicii Argentina. Paguba pricinuită n'a fost mare dar scopul a fost mai mult să caute locul și să producă stricăciuni. S'a zis de unii că Japonezii vor încerca să ia Vladivostocul, înainte de a ataca serios Port Arthur. Dacă au vr'un succes militar la sud și puterea lor militară le dă vr'un folos strategic, ultimul port va cădea fără îndoială. Vladivostok e mai bine echi-

pal pentru o bază navală și cu mai multe resurse, putînd aduce servicii mari în cazul unei regenerări a puterii navale ruse. Se svonește, într'adevăr că acestui punct îi lipsesc cele necesare, dar știrea are nevoie să fie confirmată.

S'a mai răspîndit un svon, care după toate probabilitățile e din izvor japonez. Vasele de război de cari Rușii le echipează acum la Neva și la Kronstadt vor da de multe greutate, dacă vor încerca să ia drumul obișnuit pentru Extremul-Orient.

Rușii tot după acel izvor ar avea de gând când s'o încălzi timpul să trimează aceste vase prin Nordul Asiei și prin strîmtoarea Behring până la Vladivostok — drumul luat de vestitul Nordenskyold. Dacă într'adevăr calea e practicabilă, lucrul nu poate fi cunoscut de cât de Rușii dar știrea e interesantă.

— Peste Baikal s'a făcut terasamentul de zăpadă, udată și pe aceasta au așezat traverse și șine. S'a crezut că vor putea circula trenuri trase de locomotive; dar s'a renunțat și vagoanele le trag caii. — Ma Tumen a fost o luptă între Coreeni și Rușii. — Rușii, după știrile de mai sus au fost bătuti la trecătoarea Tascalinga. — O știre din Londra, din Cifu, asigură că Japonezii au ocupat Fenghuang-ceng și Nakusan coasta Mancuriiei și deci că Rușii dela Jalu sunt strîmtorați. Comandantul vasului american „Helona“ a nștat că la Fenghuang-ciang a fost o luptă (dela Inkau, portul lui Niucivang). — La Port-Arthur ar fi rămas numai 2000 de Ruși. Din 13 vase de război, 8 ar fi stricate. Fortul Hvang-cinhal ar fi zdrobit pe jumătate și numai 2 baterii ar fi rămas în stare de a lupta.

— Un mare furnisor japonez arestat ca vinovat de trădare s'a ucis — „N. F. P.“ crede că vestea intrării Japonezilor în Mancuria ar fi adevărată. Știrea în armonie atât cu ocuparea unor insule din grupa Elliot, cât și cu retragerea Rușilor spre Vitsu. Retragerea celor 2000 de cazaci cu 7 tunuri arată că Rușii își simțeau retragerea amenințată de Japonezii, cari trecuseră Jalu pe mai sus sau cum în special crede „N. Fr. Pr.“ va fi urmat o debarcare la Tacușan. Se pare că bombardarea din urma alui Dalny și Port-Arthur a avut de scop a masca debarcarea la Tacușan.

Ei între ei.

Gentilii nostri colegi dela ziarele maghiare din loc, cari se contopesc într-o perfectă armonie când e vorba să lovească în noi, zilele acestea ne-au oferit un interesant spectacol.

S'au luat la harță ei între ei și în sinceritatea luptei și-au fixat reciproc valoarea morală ce reprezintă fiecare. Atât pentru trecut, când onorabili aceștia ne dădeau lecții, cât mai ales pentru viitor, — căci e sigur că ear ura încontra noastră îi va uni — e bine să înregistrăm și noi prețul moral pe care, nu noi, ci inșiși și l-au fixat.

Schröder redactorul responsabil dela „Arad és Vidéke“ în numărul de Duminică al ziarului său într-o polemică pe o chestiune de a teatrului din loc gratifică pe Müller Károly, căpetenia kossuthiștilor din loc, cu următoarele:

„Că Zilahy Gyula și întreaga politică teatrală a acestuia din început n'a plăcut lui Müller Károly, pe care nu știm ce l-a calificat pentru comisia teatrală, care probabil la masa de înalt gust dramatic dela „Jó pásztor“ s'a ridicat la rolul de Sarcey al Aradului: asta e ceva de mult știut, asupra căreia atât jurnalistica cât și publicul din Arad, de mult a trecut la ordinea zilei. Dar că un șef redactor (Müller Károly e șef redactorul ziarului Függetlenség) a unei foi să-și dea în așa formă expresiune aversiunii sale legitime ori nelegitime față de directorul de teatru, ca prin aceea pe celelalte două ziare din Arad și pe colaboratorii acelor să-i atace în cinstea lor de gazetari: la asta nu dă îndreptățire o viață semicentenară petrecută într-o trîndăvie guralivă, precum nici o astfel de pregătire și iscusință de gazetar care din an în an se eshauriază în câte un articol sub titlul „Bölcseesség a torony alatt.“

(Mai ales nu când „Bölcseesség“ asta este scris cu doi s.) Pentru-că și puțină ortografie trebuie să tradeze cineva dacă e șef-redactorul unui ziar.

Müller Károly despre redactorul responsabil al ziarului „Arad és Vidéke“, se exprimă în următorul chip:

„Schröder Béla, care cu scurt timp înainte de asta, ca oaspe a petrecut de multe ori în casa mea, în „Arad és Vidéke“ fără nici un motiv pentru un articol neinspirat de mine și scris de Farkas Ferencz îmi atacă în mod bătăran și viața mea privată.

Față de lovitură dela spate nu există regulă cavaleriești, singurul mijloc de apărare este băta, dela folosirea acestui mijloc mă oprește însă trecutului meu și poziția mea socială.

Tot în acel număr Benedek Árpád îl apostrofează pe Schröder în chipul acesta.

.... „Mă lași cu totul rece iubite coleg și cred că pe Müller Károly tot așa. Pentru-că după antecedente așa cred, nu datorită noastră ci a publicului e a judeca, câtă însemnatate, ascuțit și serioșitate au în Arad bine cunoscutele Schröderiade.“

Intrunirea alegătorilor sași din țeara Bârsei.

Pe ziua de 13 Martie, orele 1 1/2 d. a. alegătorii sași ai celor două cercuri din Brașov, precum și cei din cercul Ghimbavului și Hermanului au fost convocați la o adunare în sala casei sociale (Gesellschaftshaus) din Bartolomeu.

La ordinea zilei era: 1) Chestiunea intrării deputaților sași în partidul liberal. 2) Pregătiri pentru alegerea din cercul I. Brașov, ce se va ține la 22 Martie 3) Propuneri libere.

Punctul întâi a provocat o discuție mai bine de două ore, la care au luat parte mulți fruntași ai vieții politice săsești. Spre a se vedea ce dispoziție domnește între Sașii din țeara Bârsei față cu intrarea deputaților sași în partidul guvernamental, vom da aici după „Gazeta“ — un scurt raport asupra discuțiunii în jurul acestui punct.

După-ce deputatul Hinz a expus avantajele, ce rezultă din intrarea deputaților sași în partidul guvernamental, s'a urcat la tribună dl predicator din cetate Scherg și într-o cuvîntare avîntată a vestejit intrarea deputaților sași în partidul liberal. Dl Scherg în zadar se întreață, cari ar fi putut fi motivele acestui pas, nu le găsește. Căci ce s'a petrecut în viața politică dela 1897 încoace, data exodului deputaților sași din acel partid? S'au maghiarizat numirile venerabile germane ale localităților. Orendi a fost condamnat și închis, pentru-că a tradus un articol dintr'un ziar românesc, declarînd în introducerea ce l-a făcut, că nu consimte cu conținutul lui, îl publică însă pentru a se vedea amărăciunea ce stăpînește inimile Românilor. Liess a fost condamnat de asemenea într'un proces de presă. Ear Lutz Korodi, condamnat la un an închisoare, a fost nevoit a se expatria. Sunt acestea fapte, cari ar putea motiva procederea deputaților Sași? Și apoi intrarea deputaților s'a făcut fără ca să fie întrebați alegătorii. De aceea face propunerea, ca întrunirea să exprime regretele sale pentru faptul, că li-s'a confiscat dreptul de a se pronunța.

Deputatul Dr. Lurtz răspunde, că hotărîrea de a intra nu s'a luat, de cât sub rezerva aprobării ulterioare a alegătorilor, cari sunt liberi astăzi a desaproba ceea-ce au făcut deputații.

Prof. Lexen, urcîndu-se la tribună declară, că se alătură propunerii lui Scherg și citează faptul depunerii mandatului lui Korodi, a cărui scrisoare adresată președintelui camerei nici nu s'a citit în cameră, ear dintre deputații sași nici unul nu a luat cuvîntul pentru Korodi, căci nu le convenia să combată guvernul, între spriginitorii cărui se înrolaseră de curînd. Citează cuvintele deputatului Lurtz, care la 15 Februarie 1898, a motivat eșirea deputaților sași, asemănînd acest grup cu buchetul Makart!...

Dr. Lurtz, luînd din nou cuvîntul spune, că el nu s'a schimbat, el tot așa își iubește poporul, ca și mai înainte, și în interesul acestui popor a lucrat când a plecat pentru intrare. Atunci nu era timp să fie întrebați alegătorii,

NOUȚĂȚI.

ARAD, 15 Martie 1904.

dinsul însă a profitat de prima ocaziune, ducându-se în toate comanele cercului său și declarând din capul locului, că își depune mandatul, în caz dacă alegătorii săi Par desaproba. I s'a votat însă încredere unanimă. Dacă însă acum majoritatea alegătorilor din celelalte cercuri îi dau vot de blam, declară că își va depune mandatul și nu va mai candida. Dl Lurtz spune, că nu el s'a schimbat, ci împrejurările s'au schimbat. La 1897 era la guvern *pașa dela Bistrița*, acum însă era un altul la putere, care deși nu în cameră, dar în particular i-a promis *asigurarea drepturilor confesionale și în special ale confesiunii protestante*, prin executarea art XX din 1848.

Notarul public *Schnell*, luând cuvântul face apologia procedurii deputaților. Timpul era scurt și nu se putea convoca alegătorii. Era vorba de 24 ore, dacă era peste tot ca alianța aceasta să aibă vre-o valoare politică! Asemenea lucruri se vor repeta și în viitor. Cine combate aceasta, dovedește, că vorbește despre un lucru, pe care nu-l pricepe, sau este un fantasmă, un zvezec politic. Propune a se trece la ordinea zilei asupra propunerii lui Scherg.

Dr. *Flechtenmacher* zice că-i pare bine, că s'au găsit bărbați independenți, care și-au ridicat vocea să protesteze. Cât timp vor exista guverne inspirate de șovinism, cât timp un președinte de tribunal refuză ori-ce hârtie dela partide, dacă nu este scrisă ungurește, tot așa și pe terenul administrativ, cât timp nu se va schimba sistemul — *deputații sași n'au ce căuta în partidul guvernului*. Acum stăm însă în fața unui fapt împlinit și nu putem espune poporul unei nouă agitații electorale. N'avem decât să luăm în spinare ceea-ce s'a făcut.

Scherg. Procederea deputaților sași, care încheie alianțe fără să întrebe pe alegători, duc direct la pesimism. Protestează în numele reputației poporului sășesc să se facă un asemenea joc frivol în numele lui. Dacă poporul își vede drepturile astfel confiscate, va zice: Ce-mi mai pasă! Nu-mi mai bat capul cu chestiuni electorale, și atunci ni-se poate trimite un secretar de stat, pe care să-l alegem deputat, căci dacă e vorba a apăra interesele poporului prin intervenții particulare și nu în plină cameră — atunci secretarul de stat mai multă ispravă va putea face. Dl Schnell spunea, că era urgent să se facă intrarea în partid. Ce urgență așa grozavă era? Au nu avea guvernul o majoritate cuversitoare? Să juca cu ea, ca mâta cu șoarecele, căci îi plăcea acest joc. Intru cât a contribuit grupul Sașilor la înfrângerea opoziției?

Wilh. Kopony, *combate de asemenea intrarea deputaților sași în partidul liberal și propune a li-se exprima desaprobară*.

Deputatul Dr. *Schmidt*, justifică intrarea, spunând, că sașii sunt puțini și trebuie să se alăture unui partid mare, trebuie să fie prudentes et circumspecti, altminteria vor ajunge să fie *asupriți de Români* (?). Sașii nu pot face decât politică specifică sășescă și nu politică generală de naționalitate. Ori-ce altă politică ar fi echivalentă cu sinuciderea. S'ar concentra ura tuturor politicianilor maghiari asupra noastră și guvernul poate face mult rău, chiar fără să violeze legea.

Punându-se la vot propunerea lui Scherg, cu majoritate de vot ri se trece la ordinea zilei.

După aceasta și-a dezvoltat programul dl Traugott Copony și pe urmă dl jude Arzt.

Adunarea, cu majoritate de 376 voturi (contra 71) primește candidatura d-lui Traugott Copony. Înainte de aceasta însă s'a declarat ca obligator — ca toți să se supună votului majorității. Prin urmare nu se va pune altă candidatură.

Intrunirea a fost presidată de domnul Carl Adam.

Din străinătate.

Lupta culturală în Franța. În cursul desbaterii continuative asupra proiectului privitor la confiscarea dreptului de instrucțiune publică a institutelor de supraveghiere a congregațiilor catolice, camera a adoptat cu 319 voturi contra 231 primul alineat de lege. În acesta se zice categoric, *că în Franța congregațiilor li se interzice ori-ce instrucțiune*.

— **Sanționarea proiectului pentru recruți pe anul 1904.** Conte Kluen-Héderváry, noul ministru pe lângă persoana Majestății sale — cum se telegrafiază din Budapesta — a plecat ieri la Viena, unde azi va prezenta regelui proiectul pentru recruți pe anul 1904 spre aprobare. Imediat după prealabila aprobare regală, ministrul va telegrafia ministrului pentru apărarea țării despre săvârșirea actului sancțiunii, când apoi Nyiri Sándor va porni numai decât ordinațiunea privitoare la asentări.

— **Moartea prințului Ludovic Windischgrätz.** Comandantul suprem al armatei Austro-Ungare, prințul Ludovic Windischgrätz a încetat din viață luni în Viena în etate de 72 ani. Deja din pruncie i-s'a dat o educație militară, și ca soldat a și murit.

În lungul carierei strălucite, ce a făcut în viața sa, a avut parte de multe destinațiuni, de care s'a făcut vrednic atât pe câmpul de luptă prin vitejia sa, cât și pe timp de pace în urma meritelor câștigate în jurul armatei. Ca mare proprietar ungar a fost membru în casa magnaților. Pe timpul luptelor contra proiectelor politice bisericești a luat parte activă la lupta politică în easa magnaților contra guvernului. Și de oare-ce conservatorismul său n'a convenit liberalismului desfrânat, organele antisemite îl denunțau și îl acusau ca dușman al țării, ba și în timpul mai recent a fost mereu atacat împreună cu baronul Beck, șeful statului major de către cei cu pretensiunile naționale, că stă în calea realizării dorințelor pan-maghiare. Defunctul prinț a avut întinse proprietăți de pământ în comitatul Zemplén, el a fost proprietarul domeniului din Sárospatak, care era odinioară a lui Rákóczy II; al lui era și castelul de Bors, unde s'a născut Rákóczy II. În acest castel a păstrat fostul prinț cu mare pietate toate reliquile lui Rákóczy II. În urma poziției sale sociale și ca mare proprietar a întreținut relațiuni cu cercurile superioare maghiare. Nevasta sa a fost sora contelui Dessewffy Aurel.

— **Regina Magareta și Vaticanul.** „Tribuna“ din Roma aduce un comunicat oficial, în care dementază toate știrile cu privire la visita, ce ar fi avut de gând veduța regină a face papei. Regina — zice comunicatul — știe datorințele, pe care le are de împlinit față de dinastie și patrie. Drept aceea, până atunci, până când Vaticanul persistă pe lângă politica sa actuală, nu va face nici o vizită la Vatican.

— **Ziua morții lui Isus.** Prof. dela universitatea din Königsberg, H. Achelis a adoptat într-o disertațiune de curând prezentată societății de științe din Göttinga pe baza calculului faselor lunare — calcul săvârșit de dînsul pe baza observațiilor făcute la institutul de astronomie dela Berlin, — ca zi a morții Mântuitorului ziua de 6 Aprilie a anului 784 ab. u. c. Toți antecesorii săi, cari s'au ocupat cu aflarea datului acestuia însemnat al celei mai mari crime în istoria omenimei, au pus ziua restignirii lui Isus pe 7 Aprilie, care ar corespunde lui 15 Nisan după calendarul iudevesc.

Acum preotul *Johann van Bebbler* din Rindern se ocupă de nou cu chestia asta, mai ales cu calculul lui H. Achelis. Bebbler este de părere, că acesta (Achelis) a pus ziua de 6 Aprilie 784 din greșală pe Vineri, ca ziua, care corespunde conform calculului astronomic lui 14 Nisan, în care iudeii au mâncat mielul paschal, în loc să-l fi pus datul acesta (6 Aprilie) pe Joi, ca zi premergătoare Paștelor. Astfel calculând s'ar ajunge că Vineri era 7 Aprilie adică 15 Nisan, zi a restignirii Nazarineanului.

— **Călătoria împăratului Wilhelm.** Se telegrafează din Berlin: Împăratul Wilhelm II a sosit ieri după amiază la 3 și 1/2 în Dover pe bordul vaporului „König Albert.“ Pe termenul mării deja de dimineața l-a așteptat o mulțime uriașă, care îngrijită din cauza întârzierii vaporului cu 7 ciasuri, mai ales, că era respinsă știrea, că din cauza celei vaporului i-s'a întâmplat nenorocire în canal. Căpitanul *Pollak* a zis, că partea primă a călătoriei a fost foarte anevoioasă, căci pe fluviul Weser ceața a fost așa de deasă, în cât vaporul a trebuit să aștepte 6 ore.

— **A doua prelegere populară ilustrată** cu ajutorul aparatului „Skiotikon“, a avut loc Duminecă seara în școala primară gr.-or. română din Brașovul-vechiu. Prelegerea a fost deschisă de dl prof. N. Bogdan, secretarul despărțimentului „Asociațiunii“, care a arătat în liniamente generale chemarea „Asociațiunii“ și însemnătatea prelegerilor populare. După aceasta dl prof. A. Ciortea și-a ținut prelegerea. Într-o serie de 20 tablouri bine reușite dl Ciortea a ilustrat cu ajutorul aparatului „Skiotikon“ scenele mai importante din războiul ruso-român-turc din 1877 după textul opului d-lui Coșbuc „Povestea unei Coroane de oțel“. În timp ce dl prof. Ciortea executa proiecțiunile interesante, elevul din cl. VI-a reală George Armăsar citea textul corespunzător. La sfârșitul prelegerii a exprimat părintele Maximilian d-lui conferențiar mulțămirea poporului din Brașovul vechiu. Poporul numeros care de abia începuse în sala școlii, a urmărit cu o deosebită atențiune și plăcere prelegerea izbucnind, la fine în strigăte nesfârșite de „Trăiască“. Viitoarea prelegere va avea loc Duminecă în Dârste despre „Dunărea ungurească“ și „Dunărea românească“.

— **Și-a luat nasul la purtare.** În fiecare „Blaumontag“ din săptămână apare în Arad o fițică redactată de Cs. Endes Dániel, care așa se vede, și-a luat în serios rolul: a părăsit vîncălacul (în care se culeg literile) dela Cluj și-a venit la Arad să fie apărător intrasigent al . . . »ideii«. Ne și dăscălește adesea aspru pe noi, Românii »trădători de patrie«... În numărul său din urmă strigă după procuror din cauză că am luat în zăbăla pe un preot din cercul Nădlacului, care a mers atât de departe cu lingșirea pentru stăpânii zilei, încât toate numele cinstite ale familiei sale le-a maghiarizat.

Cum putem să combatem noi asemenea lucru de laudă, se întreabă Cs. Endes Dániel. . . Și cum de procurorul nu ne înhață când criticăm purtarea slabă a unui preot român?

Păcat că Cs. Endes Dani nu are diplomă de a putea ajunge — procuror. Pentru poliție se vede că se califică însă.

— **President al Camerei advocaților din Brașov** în locul decedatului avocat Harmath a fost ales în ședința de Duminecă a acestei camere vice-presidentul de până acum, dl avocat Simeon Damian.

— **Membru „noului partid“ al lui Bánffy.** Din capitală se raportează, că în Camera maghiară s'a răspândit vestea, că *Eötvös Károly*, *Hock János* și *Lengyel Zoltán* se vor atașa „noului partid“ al lui Bánffy. — Nu ne vine a crede, dar dăm vestea mai departe.

— **50 ani dela războiul din Crimeea** au trecut în 12 Martie n. Acest război atât de dezastruos pentru Rusia a dat în prima linie impuls formării statelor în Europa. Soarta fatală a voit, că chiar pe acest timp să cadă și conflictul actual al Rusiei cu Japonia. E serios de temut, ca superbul colos după 50 ani, ori mai bine zis în al 50-lea an al catastrofei de pe Marea neagră să dea în Port-Arthur peste un nou Sebastopol.

— **Tunel sub alvia râului Hudson.** Conform unei depeșe de cablu sosită din New York, tunelul sub alvia râului Hudson început înainte cu 30 ani este deja terminat. În curînd se va da circulațiunii publice. Acum să lucrează la alt tunel, a cărui construire, cum să raportează va dura timp mai puțin.

— Cea mai nouă limbă universală. Cea mai nouă limbă, cu pretenția de a deveni universală și care ar avea de scop oprirea barbarei volapük și esperanto, s'a născut sub azurul Rivierei. Intemeietorii ei, cari probabil în ore de groază plictiseală au cercat distracție în faceri de gramatică universale, joară că limba lor peste 10 ani va cuceri toată lumea.

Limba nouă de alt-cum ar fi o latină culară, „vorbită pe timpul Romanilor de măteloși, soldați și negustori“. Gramatica ei ar fi foarte simplă, cuvintele scurte și frazele clare.

— Prietenii de principii ai lui Wekerle. Sub acest titlu cetim în „Álkoimány“ următoarele: Eri după amiază întorcându-se social-democrații dela statua lui Petőfi, au trecut prin strada Dorotea unde s'au întâlnit cu Wekerle Sándor, eroul politicii bisericești. Deodată strigară toți ca dintr'un gât:

— Trăiască Wekerle! Trăiască Wekerle, adevăratul ministru liberal!

De sine înțeles, că aceste aclamațiuni au sunat trecutului lui Wekerle.

Și Wekerle a stăut locul și atâtea a tot salutat, și comănăcit, până-ce a trecut și cel din urmă social-democrat demonstrant. Dar bucuria lui Wekerle; care este și președintele comisiunii pentru zidirea bisericii votive din Aquinc, n'ar fi fost deplină numai cu atâtea manifestări ci însușită adunătură a Jakabilor, Israililor a grijii să procure bucurie completă marelui maestru de loja francmazonă: trecând adevărat convoiul pe dinaintea casinei magnatilor, au început să trige:

— Jos Apponyi! Jos banda clericală! socialisții pot fi mândri de izbănda lor, zicem și noi.

— Gândiri de 15 Martie. Din incidentul serbării libertății maghiare „H-K“, publică următoarele gândiri ocazionale: Ear trebuie să scriu odă patriotică.

Un poet ocașional.

Măne nu va fi prelegere.

Un student.

Mă duc în cerc. Ioane, ean cautăm vorbirea de 15 Martie de an.

Un deputat kossuthist.

Vremea e cam înorâtă, mai bine voi serba la 11 Aprilie.

Un mameluc.

Vai, câte va trebui s'ascult azi iarăș.

Statua lui Petőfi.

15 Martie. Was ist, das?

Un căpitan ces. și reg.

Ședință nu se ține. Pot dormi mai departe.

Un notar al Dietei.

— Dimisiunea arhiepiscopului Kohn. Din Roma vine știrea, că arhiepiscopul din Olomitz (Olmütz), Dr Kohn în urma provocării papei și-a dat dimisia, nu pentru-că doară acușele ridicate contra lui s'ar fi adevărat de drepte cu ocaziunea cercetării, ci pentru-că preoțimea și canonicii din întreaga arhiepiscopie au luat poziție ostilă contra lui, așa încât era de temut, că la cas, că Dr. Kohn va rămânea și mai departe în scaunul arhiepiscopesc, se vor naște mișcări cu tendențe și caracter schismatic, cum dată este înclinațiunea la asta în urma înverșunării clerului contra lui.

— Cutremur de pământ. Rapoarte telegrafice sosite din mai multe orașe ale Europei sudice vorbesc despre cutremur de pământ întins. Așa din Pala, Gradișca, Laibach, Klagenfurt, Spital și Meran.

Din Aquila se anunță, că acolo eri dimineața la 5.30 ore a fost cutremur de pământ, care s'a repetat de 4 ori. Poporul este cuprins de panică.

De asemenea să telegrafiază din Roma, că în Padua, Montebello, Urbino, Udine, Parcento s'a simțit cutremur mai lin.

Din Triest a sosit următorul raport: Instrumentele de măsurare ale observatorului din loc au indicat eri dimineața la 5.25 ore un maxim de 40 milimetri a componentului orizontal, și 25 milimetri a componentului vertical. Pendulul numai după 30 secunde a ajuns în pozițiune imobilă.

Din Fiume se telegrafiază, că acolo eri a fost cutremur de pământ vehement, care a durat 1½ minute. Deja de 3 ani nu s'a observat cutremur în Fiume.

Asemene să anunță și din Bozen, că eri seara la 10 ore a fost un cutremur foarte vehement.

— Instrucțiunea în Japonia. Instrucțiunea publică a făcut mari progrese în Japonia, de când aceasta a deschis cale civilizațiunii europene. Toți copiii sunt obligați a merge la școală. Cei dela 6—10 ani, după absolvirea școalelor primare intră în școalele primare superioare unde pretrec 4 ani. Aci se propun între altele: istoria naturală, limba engleză, agronomia și științele comerciale. Școalele primare atât cele inferioare cât și cele superioare sunt susținute de comune. Afară de aceste mai sunt și școale private. Cele secundare se împart în gimnaziu școale și tehnice. La 1879 s'a înființat în Tokio o universitate, care are 150 profesori, 6 facultăți și cam 1400 ascultători. Profesorii francezi, englezi și germani propun în limba lor, ear la facultatea de medicină se folosesc compendii germane. De asemenea sunt multe biblioteci; cea mai mare este în Tokio cu 295.000 volume.

— Adunarea generală a institutului nostru, în ședința sa ținută în Faget, la 7. Martie a c. a decis înmulțirea capitalului social prin o nouă emisiune de 1000 bucăți acțiuni à 200 coroane bucata. Pentru acoperirea capitalului acestei emisiuni, a decis a se folosi din fondurile de rezervă a-le institutului existente suma de Cor. 170.000. — apoi dividendul anului 1903. Cor. 20.000. — ear pentru restul de Cor. 10.000. — Total Cor. 200.000. — să se încasseze de fiecare acțiune nouă Cor. 10. În scopul emisiunii acțiunilor nouă, Vă invităm ca cu întoarcerea poștei să asemați la cassa institutului de fiecare acțiune cor. 10 astfel veți primi în proporția acțiunilor vechi, tot atâtea acțiuni nouă, după-ce vom fi primit dela D-Voastră acțiunile vechi dimpreună cu taloanele. „Făgețana“, institut de credit și de economii ca societate pe acțiuni.

— Economii cari voesc să alba o recoltă bogată să se provadă cu semințele trebuincioase dela furnisorul de semințe, al curței regale, Edmond Mauthner Budapesta Str. Rottenbiller Nr. 33 care trimite gratuit al dorința ori-cui catalogul ilustrat de 226 pagini și care indică prețurile. Prețurile semințelor curate cari incolțesc de sigur și de specii veritabile, sunt mici. Cu deosebire merită a fi amintite cele de nutreț și asortimentul bogat de grâne.

— Durere de stomac. Sgârșciuri de stomac, catar greu de stomac, la boale de stomac învechite și împotriva lipset de ape, tit, mijloc sigur. Purgativ sigur, inertiă cronică a intestinului gros, la lipsa de scaun purgativ fără dureri, este thea întăritoare de stomac „Centauria“ a farmacistului Kossuth.

Cutia de probă 1 cor. 20 fil.

Cutia mare . . . 2 cor. —

În contra tusei, catarului (troahnă) răgușelii, flegmei și iritațiunii gâtului este de un efect eminent, pastilele de pept „Senega.“ Prețul 1 cor. Se pot căpeta în farmacia la „Maria Fecioară“ a farmacistului Kossuth Pál, Arad, piața Boros Béni Nr. 15.

CONVOCARE.

Stim. d-ni membrii învățători ai despărțimentului Timișorii, aparținători reuniunii învățătorilor dela școalele populare gr. or. române confesionale din protopopiatele Timișoara, Belint, Comloșul-mare și Lipova, se convoacă la adunarea generală ordinară pe ziua de 1/14 Aprilie (Joi după s. Paști) 1904, la 9 ore a. m. în localitatea școalei conf. române din Mehala, — a conmembrului învățător dl Dimitrie Roman; cu notificarea: cumcă tot atunci, la 8 oare a. m., se va oficia și chemarea ducului sfânt în sf. bi-

serică română de acolo, la care P. O. Domni membrii învățători sunt invitați a lua parte în corpore.

Obiectele:

1. La 9 ore a. m., ascultarea prelegerii din „limba maghiară“ a conmembrului Dimitrie Roman, învățător în Mehala.
2. Deschiderea adunării generale.
3. Constatarea membrilor prezenți.
4. Ascultarea disertațiunii, având de subiect: „cine să catechizeze în școala populară“? ce se va cefi din partea conmembrului Dimitrie Olariu, învățător în Bobda.
5. Consultări și respective concluziuni atât față de prelegerea ținută, cât și cu avuta disertațiune.
6. Avisați de On. comitet al reuniunii noastre, în conformitatea concluziunilor aprobate de Ven. Consistor din adunarea generală de 12 Septembrie n. 1901 a reuniunii:
- a) Designarea unei comisiuni la întreprinderea colectării din contribuții benevole, în scopul fondului de stipendii pentru fiii învățătorilor și învățătoarelor dela școalele noastre conf. române;
- b) Consultări la unele reguli de ortografie;
- c) Adnotarea scăderilor observate în sistemul actual administrativ și didactic.
7. Presentarea raportului anual al președintelui și casarului și a bibliotecarului.
8. Eventuale propuneri și interpelări.
9. Restaurarea funcționarilor din despărțiment pe un nou period de trei ani.
10. Deligarea locului pentru proxima adunare generală.

Observare. Întru cât relativ cu timpul fisic între oarele a. m. nu s'ar putea exhausta peste tot obiectele din program, ședința apoi se continuă la 2 ore p. m.

Stim. d-ului membrii învățători se avisează a-se achita atât cu taxele ordinare restante, cât și cele ale fondului de stipendii aparținător la reuniunea noastră; acestea din urmă se vor înainta însă la casarul central dl Dimitrie Roman, învățător în Mehala.

Dat din ședința biroului ținută în Fabricul Timișorii, la 27 Februarie (11 Martie) 1904.

Constantin Micu,
notar.

Ioan Mateica,
preș. despărț.

Economie.

Bursa de mărfuri și efecte Budapesta.

Marfuri:

Cursul din 16 Martie 1904

per 50 chile		
1904	grâu de Aprilie	8.28—8.29
"	săcără	6.58—6.59
"	ovės	5.62—5.63
"	porumb de Maiu	5.28—5.29
"	grâu nou de toamnă	8.19—8.20

Cursul pieței din Timișoara

— 16 Martie —

Grâu: 75 chlgr.	prețul per mm.	7.60—7.70
" 76	" " " "	7.70—7.80
" 77	" " " "	7.90—8.00
Săcără	—	5.75—5.80
Orz	—	5.20—5.25
Ovės	—	4.80—4.90
Ovės ciuruit	—	4.95—5.00
Porumb nou	—	5.15—5.20

INSERTIUNI și RECLAME.

Cumpăr

pentru prețul cel mai mare posibil haine de iarnă și vară de bărbai folosite, mobilă pentru dormitoare, refectorii și altfel de mobilă

La cerere vin și la case.

Menczer Márton,

ARAD, Petőfi-utca Nr. 7.

151 7 10

Editor și redactor responsabil: Ioan Russa-Șirlianu.

„ARDELEANA“, institut de credit și economii, societate pe acții în ORĂȘTIE.

ACTIVA.		Contul Bilanțului.		PASIVA.	
	Coroane		Coroane		Coroane
Casa în numerar	44,200 ⁸²	Fonduri proprii:		Capital social	500,000 [—]
Efecte publice	171,368 ⁴⁰	Fond de rezervă	189,851 ⁰²	Fond de pensie	67,350 [—]
Realitățile fondului de pensie	67,350 [—]	Fond special de rezervă	137,943 ⁰⁸	Interese anticipate pro 1904	33,148 ¹⁸
Portofoliul cambial:		Avansuri dela banca austro-ungară	34,000 [—]	Cambii rescomptate	324,100 ¹⁹
a) împr. pe cambii cu giranți	1,409,024 ¹⁹	Depuneri spre fructificare	2,403,122 ⁵⁵	Dividende neridicate	50 [—]
b) împr. pe camb. cu acop. hip.	753,053 ⁴⁴	Diverse conturi creditoare		Profit curat	86,602 ²⁵
Imprumuturi hipotecare	483,546 ⁷⁹				
Imprumuturi pe oblig. cu cavenți	230,450 ¹⁵				
Conturi Curente	41,656 ²⁵				
Întreprinderea electrică R. Kaess	378,566 ⁸⁸				
Realități	153,115 ²⁸				
după amortisare de	1,000 [—]				
Mobilier	8,345 ¹³				
după amortisare de 100%	834 ⁵¹				
Diverse conturi debitoare și interese restante	80,000 ⁸⁷				
	3,818,843 ⁶⁹				3,818,843 ⁶⁹

DEBIT.		Contul Profit și Pierdere.		CREDIT.	
	Coroane		Coroane		Coroane
Interese:		Profit transportat din anul trecut	1,403 [—]		
pentru fondul de rezervă	3,794 ⁷⁰	Interese:			
• depuneri spre fructificare	123,663 ²¹	dela împrum. pe cambii cu giranți	116,351 ²³		
• cambii rescomptate	21,241 ⁰³	dela împrum. pe cambii cu acop. hip.	58,933 ⁷⁴		
Spese:		dela împr. pe hipotece	44,253 ⁸²		
a) salarii	19,807 ⁹⁹	dela împr. pe oblig. cu cavenți	27,909 ⁰⁴		
b) chirie, porto, diverse	8,263 ³¹	dela efecte publice	6,235 ⁴⁹		
Contribuțiune:		dela conturi-curente	1,453 ⁴³		255,136 ⁷⁵
directă	13,742 ⁷²	Venite după întrepr. electrică R. Kaess			22,169 ⁹²
de 100% la int. de dep.	12,366 ³¹	Provisie și alte venituri			5,542 ²⁶
Amortisare:		Chirie			10,964 [—]
de pretens. dubioase	3,900 [—]				
din realități	1,000 [—]				
din mobilier	834 ⁵¹				
Profit curat	86,602 ²⁵				
	295,216 ⁰³				295,216 ⁰³

Orăștie, la 31 Decembrie 1903.

Dr. Aurel Vlad m. p.,
director executiv.

Romul Nicoară m. p.,
comptabil.

DIRECȚIUNEA:

Dr. Ioan Mihai m. p., preș. *Ilie Popoviciu* m. p., v.-preș. *Nicolau Vlad* m. p. *Daniil David* m. p.
Dr. Stefan Erdelyi m. p. *Nicolau Andreiu* m. p. *Ioan J. Vulcu* m. p.

176 1—

Subsemnatul comitet am examinat conturile prezente și le-am aflat în bună regulă.

COMITETUL DE SUPRAVEGHIARE:

Orăștie, la 2 Martie 1904.

Dr. Romul Dobo m. p.

Ioan Branga m. p.

Procopiu Herlea m. p.

Ioan Moța m. p.

Constantin Baicu m. p.

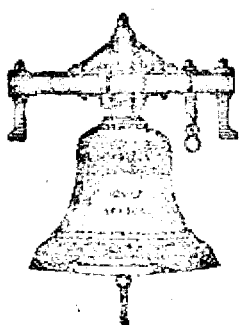
Friederic Mönig

Turnătorie de clopote și metal, fabrică de pompe, arangeată pe motor de vapor.

Arad, strada Rakoczi Nr. 11-28.

S'a fondat la 1840.

Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plată — recomandăm clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, care au avantajul că față cu orice alte clopote, la turnarea unui și aceluiasi clopot tare și cu sunet adânc, — se face o economie de 20—30% la greutatea metalului.

Recomandăm totodată clopote de fer ce se pot învîrți și postamentele de fer, prin a căror întrebuintare clopotele se pot scuti de crepat și chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără ca să se clatine turnul.

Recomandăm apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se poate învîrți, cum și turnarea din nou a clopotilor vechi, sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimite gratis.

7 15—25

În binevoitoarea atențiune celor ce zidesc!

Am onoare a aduce la cunoștința On. Public. că am deschis în

Arad, str. Csernovits Péter Nr. 14.

un birou pentru

Întreprinderi de zidire

Primesc tot felul de comenzi și proiecte de zidiri: case, fabrici, biserici, școli, cripte, școli etc., în orice stil; primesc tot felul de reparații și orice transformare și estimare de zidiri pe lângă prețurile cele mai echitabile.

Fiindu-mi scopul a bine-merita de încrederea On. public prin praxa-mi îndelungată și cunoștințele-mi speciale pe lângă prețuri convenabile, — precum și prin îndeplinirea repede a comenzii, apelez prin aceasta la binevoitorul sprigin al On. public.

Cu stimă:

Kondorossy Kálmán.

Să primesc zidiri de case de locuit și de închiriat și pe lângă achitare în rate.

Planuri, bugete gratuite.

Stofe moderne

pentru toamnă și iarnă

și în interesul damelor să-și cumpere numai după ce au văzut

Noutățile moderne

din prăvălia mea, a căror prețuri

fără

concurența

Cumpărări

avantajoase.

Stofe de Cybelin, lățime 120 cm.

„ lucii pentru dame „ 120 „

„ tesătura nodureasa „ 120 „

„ late, negre și colorii „ 140 „

CATIFEA

pentru spălat,

modele admirabile.

Flanel francez și
barchet p. spălat.

91 23—

Prăvălia de mode alui

SINGER
SÁNDOR

(Casa Fischer Eliz).

In provincă trimitem

mustre gratuit